

Výzkumná data a právní aspekty ochrany osobních údajů

JUDr. MgA. Jakub Míšek, Ph.D.

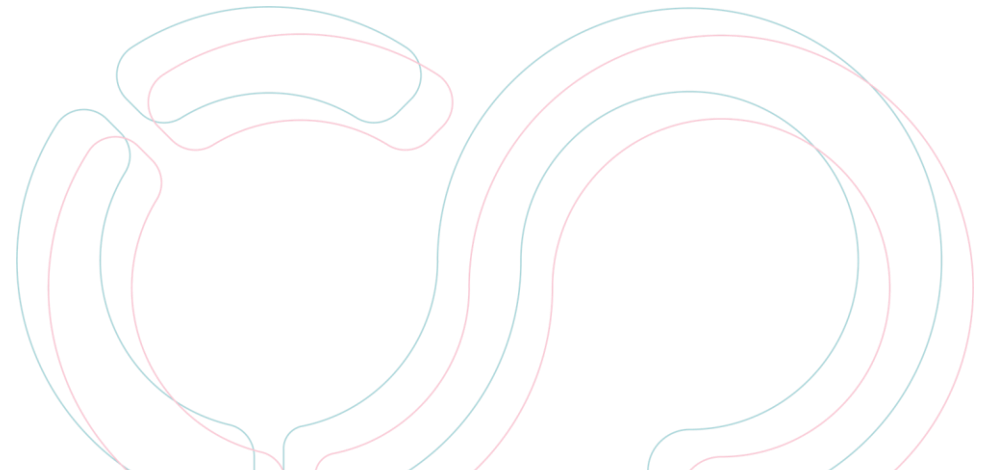
Ústav práva a technologií, PrF, MUNI

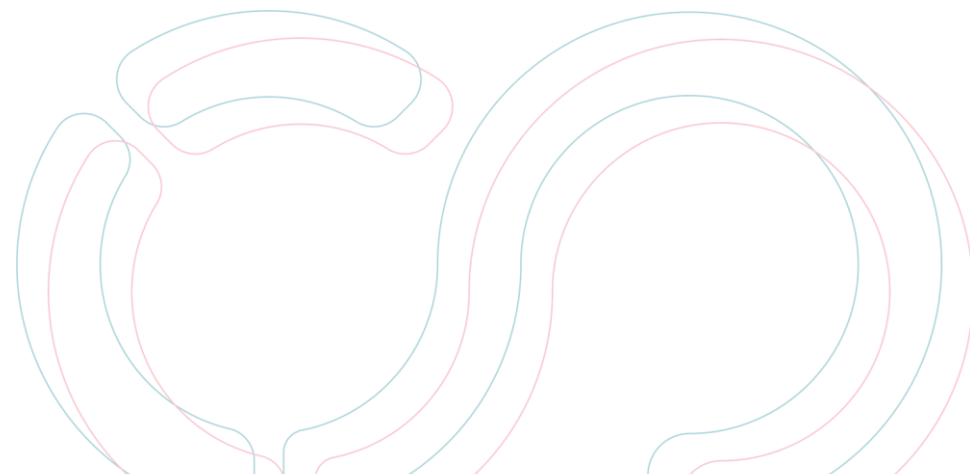
Spolufinancováno
Evropskou unií

Obsah přednášky

1. Data a informace
2. Základní principy ochrany osobních údajů
3. Základní koncepty
  - Osobní údaj, pseudonymizace, anonymizace
  - Správce, společní správci a zpracovatel
  - Věcná a místní působnost
  - Právní tituly pro zpracování, další zpracování
4. Práva subjektů údajů
5. Povinnosti správců
6. Osobní údaje ve vědě

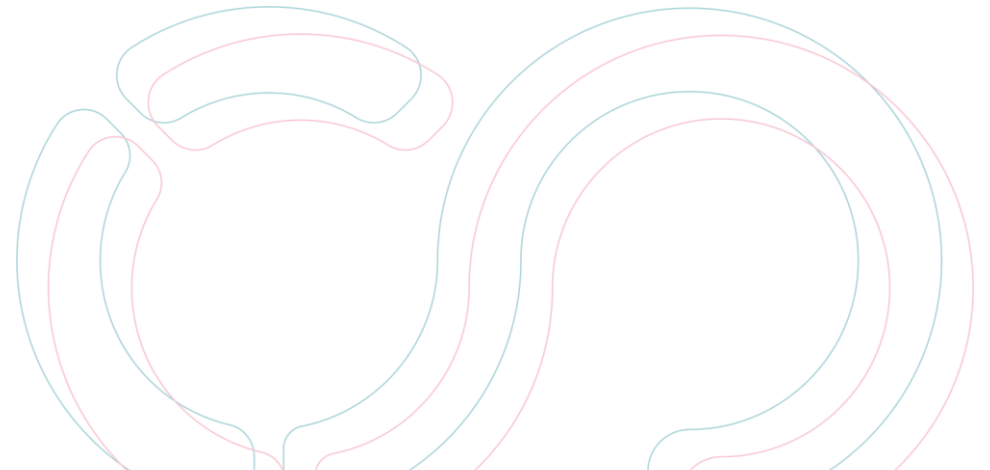

Data a informace

Práva k datům

- Data v. Informace – zákonodárce moc neřeší
- Roztříštěná právní úprava
- Není jeden jednoduchý rámec, př.:
  - Databázová práva
  - Regulace nakládání s vybranými typy dat
    - Chráněné informace
    - Nařízení o volném pohybu dat v rámci EU
    - Obchodní tajemství
    - Osobní údaje
    - Nové unijní datové iniciativy

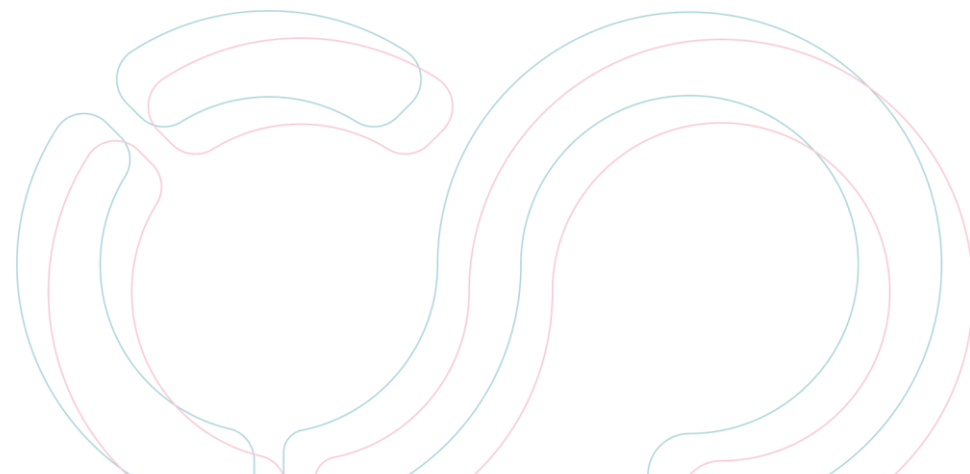

Jsou prostá data chráněná?

- Prostá data nejsou chráněná žádným absolutním majetkovým právem
- Neexistuje nic jako „vlastnictví dat“
- Limitováno faktickou možností data ovládat

Osobní údaje – základní principy

Ochrana soukromí (osobnosti) v. Osobní údaje

- Rozdílné cíle a účely úpravy
  - Ochrana osobních údajů dvojí účel: ochrana před zásahem a zároveň umožnění korektního zpracování
  - Právo na ochranu osobních údajů = procedurální právo chránící další práva a zájmy FO
- Rozsah působnosti
- Reaktivní v. preventivní princip
- Soukromoprávní v. veřejnoprávní (?)
- Občanské právo v. správní právo

Čl. 10 Listiny [Ochrana osobnosti]

- (1) Každý má právo, aby byla zachována jeho lidská důstojnost, osobní čest, dobrá pověst a chráněno jeho jméno.
- (2) Každý má právo na ochranu před neoprávněným zasahováním do soukromého a rodinného života.
- (3) Každý má právo na ochranu před neoprávněným shromažďováním, zveřejňováním nebo jiným zneužíváním údajů o své osobě.

„Ústavně právní úroveň“ - EU

- Listina základních práv Evropské unie
  - Čl. 8 – Ochrana osobních údajů

1. Každý má právo na ochranu osobních údajů, které se ho týkají.

2. Tyto údaje musí být zpracovány korektně, k přesně stanoveným účelům a na základě souhlasu dotčené osoby nebo na základě jiného oprávněného důvodu stanoveného zákonem. Každý má právo na přístup k údajům, které o něm byly shromážděny, a má právo na jejich opravu.

3. Na dodržování těchto pravidel dohlíží nezávislý orgán.

Podústavní předpisy

- Nařízení EU 2016/679 – Obecné nařízení o ochraně osobních údajů (tzv. „GDPR“)
- Zákon č. 110/2019 Sb., o zpracování osobních údajů

Základní teze systému ochrany osobních údajů

I. Prevenční princip

A. Limitace a vázanost **účelem**
zpracování

B. Široká aplikace

Úhelný kámen – Účel zpracování

Vůči deklarovanému účelu zpracování se
poměřuje jeho zákonnost a plnění
povinností správce

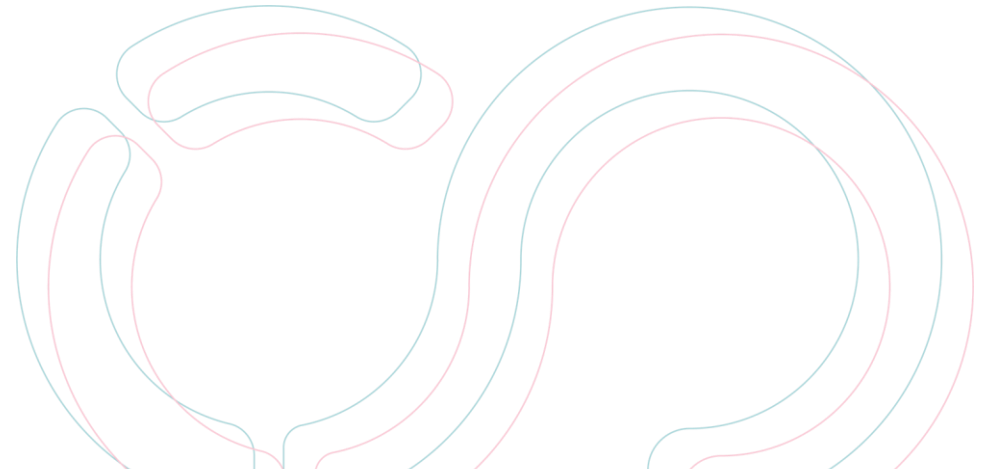

Základní teze systému ochrany osobních údajů

Obecné nařízení o ochraně osobních údajů

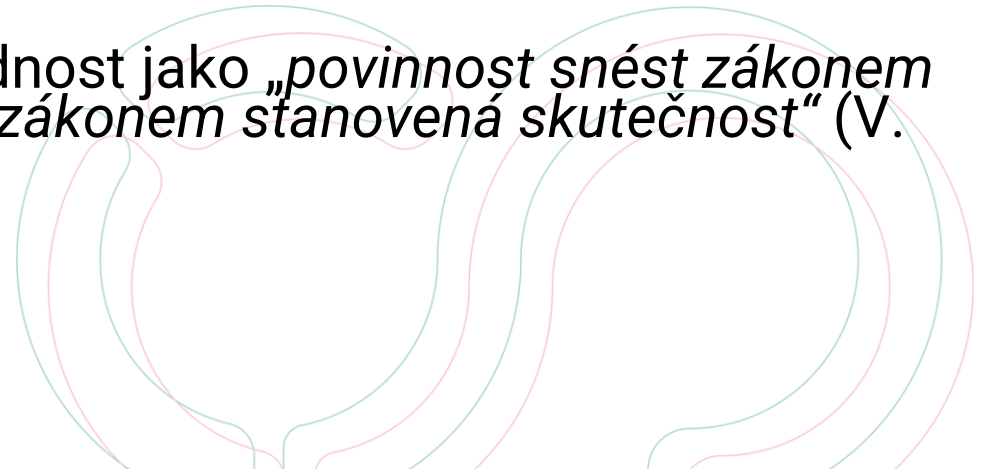

II. Princip odpovědnosti správce údajů

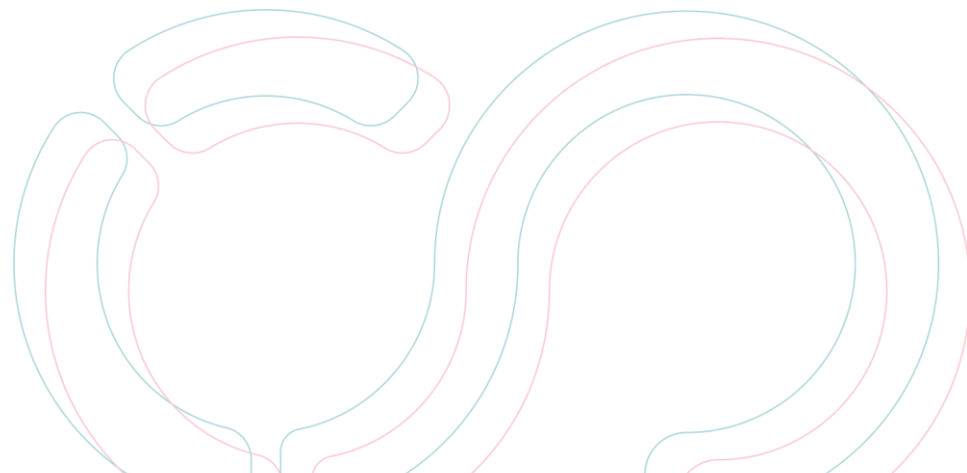
Zásada odpovědnosti správce a přístup založený na riziku

- Zásada odpovědnosti:
  - Čl. 5 odst. 2 GDPR:
    - „Správce odpovídá za dodržení odstavce 1 a musí být schopen toto dodržení souladu doložit („odpovědnost“).“
  - Tradičně – „Ved'te si dokumentaci.“
  - Ale! Odpovědnost ve smyslu „accountability“
  - Obvykle v českém kontextu chápeme odpovědnost jako „povinnost snést zákonem danou újmu [sankci, JM] v případě, že nastane zákonem stanovená skutečnost“ (V. Knapp, Teorie práva, s. 200) – „liability“

Accountability

- Povinný subjekt za něco aktivně odpovídá
- Zodpovídá se někomu
  - Richard Mulgan: „*The concept of ‘account-ability’ includes an implication of potentiality, literally an ‘ability’ to be called to ‘account’.*“
  - DPA (Data protection authority – Národní úřad pro ochranu osobních údajů)
    - Subjekty údajů
- Preventivní, proaktivní

Accountability

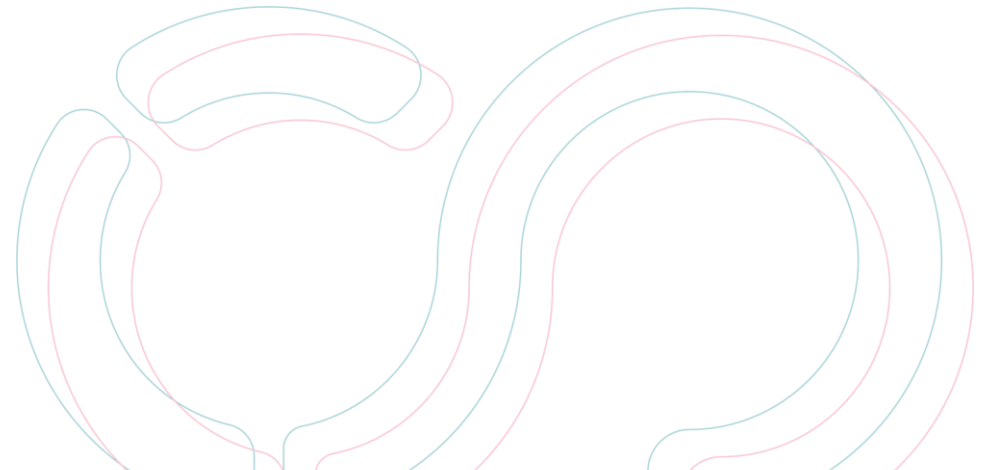
- **Accountability – Performativní pravidlo**
  - „Nastav své zpracování tak, aby odpovídalo potřebám konkrétní situace, abys zpracovával osobní údaje korektně a férově.“
- **Vůči čemu se povinnosti poměřují?**
- **Riziko** vytvářené v průběhu zpracování

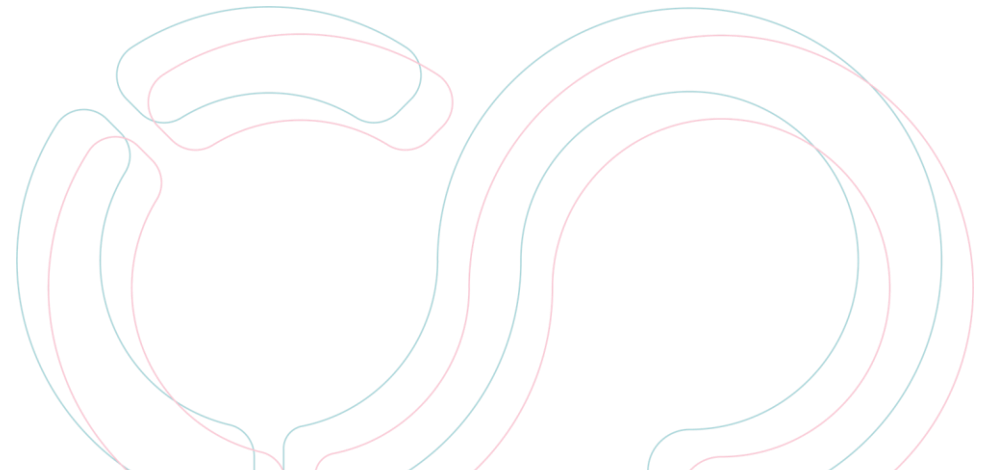
Čl. 24 odst. 1 GDPR

„S přihlédnutím k povaze, rozsahu, kontextu a účelům zpracování i k **různě pravděpodobným a různě závažným rizikům pro práva a svobody fyzických osob** zavede správce **vhodná technická a organizační opatření**, aby zajistil a byl schopen doložit, že zpracování je **prováděno v souladu s tímto nařízením**. Tato opatření musí být podle potřeby revidována a aktualizována.“

Přístup založený na riziku

- Kombinace čl. 5 odst. 2 a čl. 24:
„Nastav své zpracování osobních údajů tak, aby odpovídalo rizikům, která jsou jím vytvářena.“
- Aplikuje se takřka na všechny povinnosti vyplývající z nařízení
  - Granularita a škálovatelnost povinností správce
    - Např. Zásada přesnosti, Zásada integrity a důvěrnosti, Oprávněný zájem správce, Povinnost provést DPIA...
  - Největší novinka a nejpodstatnější změna (k lepšímu) GDPR oproti směrnici
  - Výjimka: Práva subjektů údajů

Základní teze systému ochrany osobních údajů

Obecné nařízení o ochraně osobních údajů

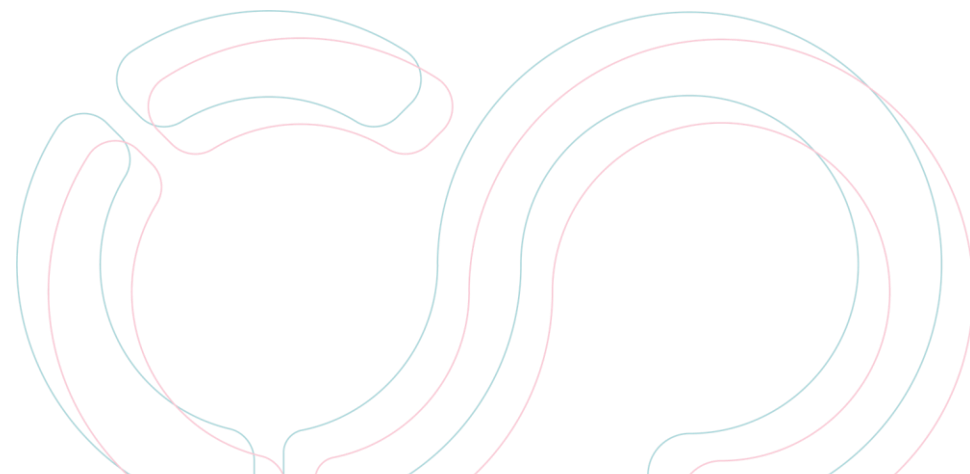
II. Princip odpovědnosti správce údajů

III. Regulace založená na riziku

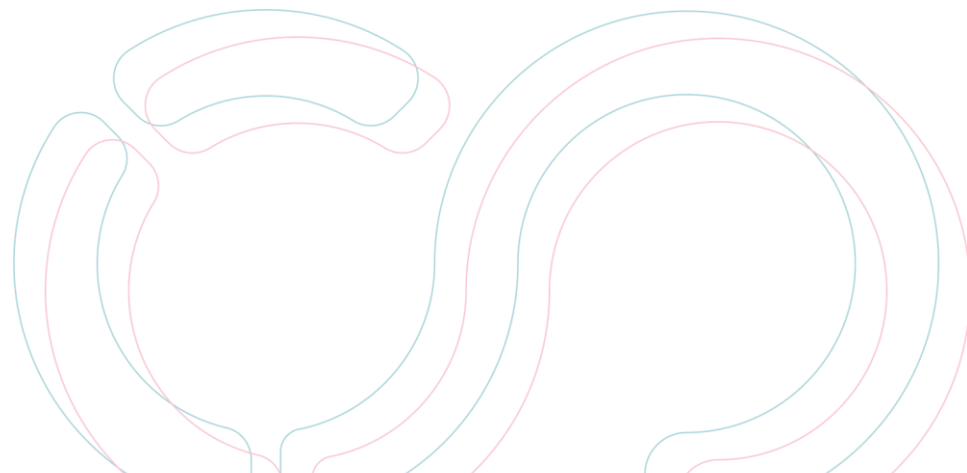

Osobní údaje – základní koncepty

Základní koncepty – Osobní údaj

- Čl. 4 odst. 1 „osobními údaji (se rozumí) veškeré informace o identifikované nebo identifikovatelné fyzické osobě (dále jen „subjekt údajů“); identifikovatelnou fyzickou osobou je fyzická osoba, kterou lze přímo či nepřímo identifikovat, zejména odkazem na určitý identifikátor, například jméno, identifikační číslo, lokační údaje, síťový identifikátor nebo na jeden či více zvláštních prvků fyzické, fyziologické, genetické, psychické, ekonomické, kulturní nebo společenské identity této fyzické osoby“
- Přímá v. nepřímá identifikace
- Kontext!

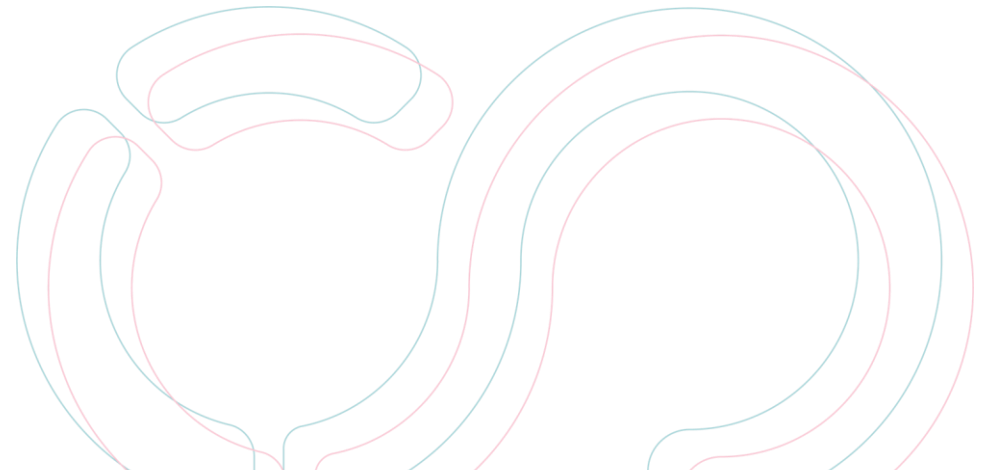

Základní koncepty – Osobní údaj

- Rozhodnutí SDEU ve věci Breyer

- Dynamická IP adresa je osobní údajů (navazuje na starší judikaturu SDEU)
- Bod 46 rozhodnutí:

O osobní údaj by se nejednalo v případě, že „ identifikace subjektu údajů byla zakázána zákonem nebo ... byla prakticky neproveditelná, například z důvodu skutečnosti, že by vyžadovala nepřiměřené úsilí z časového hlediska a z hlediska ekonomických a lidských zdrojů, takže riziko identifikace by se ve skutečnosti jevilo bezvýznamné“.

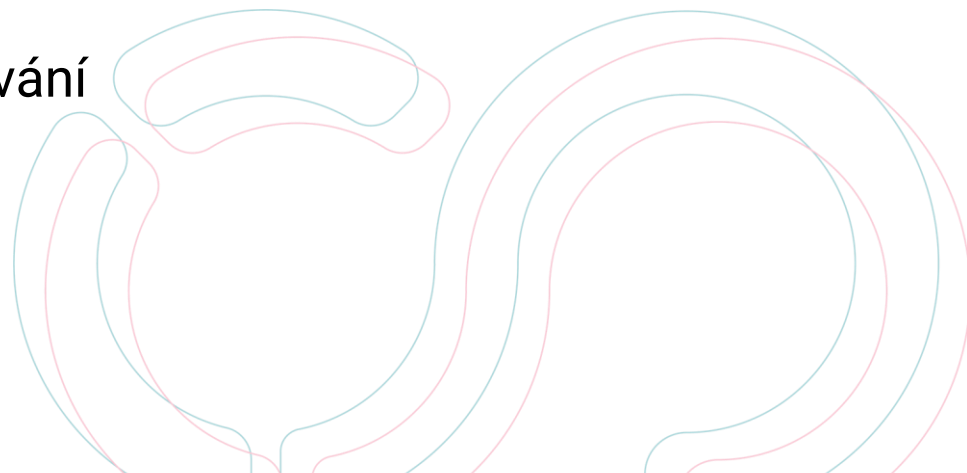
Anonymizace

- Nenávratná úprava datasetu tak, že již neobsahuje osobní údaje
- Anonymizační techniky
  - Odstranění přímých identifikátorů (jméno, identifikační čísla atd.)
  - Zobecnění (zmenšení granularity)
  - Agregace – statistika
  - Záměna dat
- Problémy
  - Anonymita v. vypovídací hodnota
  - Deanonymizace
    - Příklad: AOL vyhledávač
      - Anonymizovaná data o vyhledávání zveřejněná 2006

Pseudonymizace

- GDPR: „zpracování osobních údajů tak, že již nemohou být přiřazeny konkrétnímu subjektu údajů bez použití dodatečných informací, pokud jsou tyto dodatečné informace uchovávány odděleně a vztahují se na ně technická a organizační opatření, aby bylo zajištěno, že nebudou přiřazeny identifikované či identifikovatelné fyzické osobě“
- Odstranění přímých identifikátorů
- Použití anonymizačních technik bez úplné anonymizace
- Stále jde o osobní údaje!
- Technické opatření zabezpečení a snížení rizika zpracování

Škála anonymizace

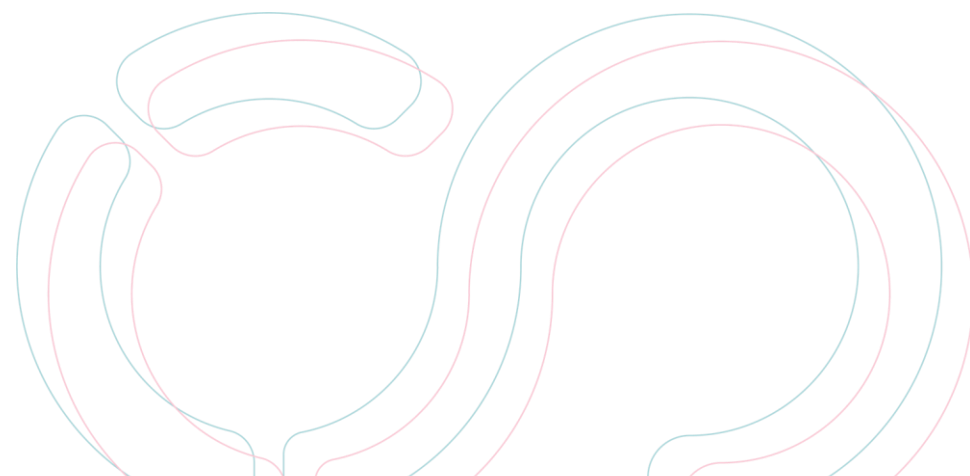
Hranice formulovaná SDEU
Rozhodnutí C-582/14 - Breyer

Aplikace anonymizačních technik

Přímo identifikující
Osobní údaje

Pseudonymizované údaje

Anonymní
údaje

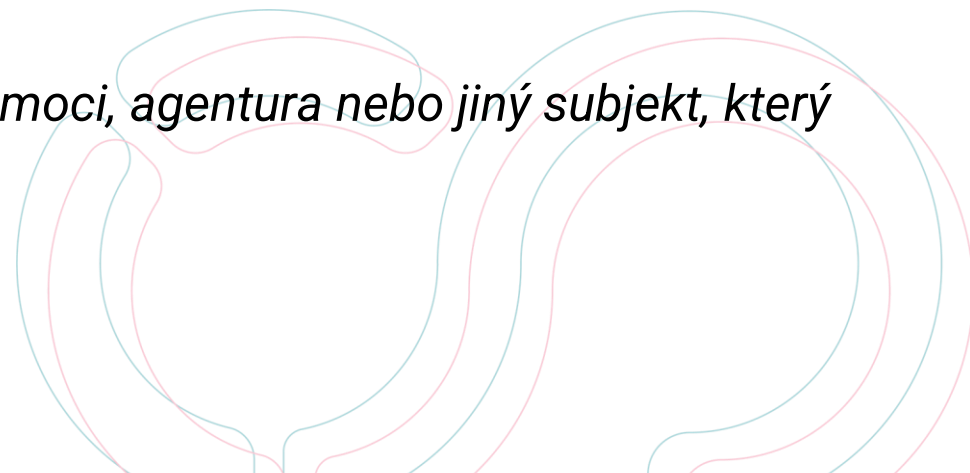
Základní koncepty – Zpracování osobních údajů

- Čl. 4 odst. 2
- jakákoliv operace nebo soubor operací s osobními údaji
- shromáždění, zaznamenání, uspořádání, strukturování, uložení, přizpůsobení nebo pozměnění, vyhledání, nahlédnutí, použití, zpřístupnění přenosem, šíření nebo jakékoliv jiné zpřístupnění, seřazení či zkombinování, omezení, výmaz nebo zničení

Základní koncepty – Správce a zpracovatel osobních údajů

- fyzická nebo právnická osoba, orgán veřejné moci, agentura nebo jiný subjekt, který sám nebo společně s jinými **určuje účely a prostředky zpracování osobních údajů**
- Společní správci
  - Nová rozhodovací praxe SDEU
    - C-210/16 - Wirtschaftsakademie Schleswig-Holstein (5. 6. 2018)
    - C-25/17 - Jehovan todistajat (10. 7. 2018)
    - C-40/17 - Fashion ID (29. 7. 2019)
- Správce může pověřit zpracovatele
  - Definice: „fyzická nebo právnická osoba, orgán veřejné moci, agentura nebo jiný subjekt, který zpracovává osobní údaje pro správce“
  - Smlouva
  - Oprávnění v rozsahu pověření

Věcná působnost Nařízení

- Čl. 2 odst. 1:

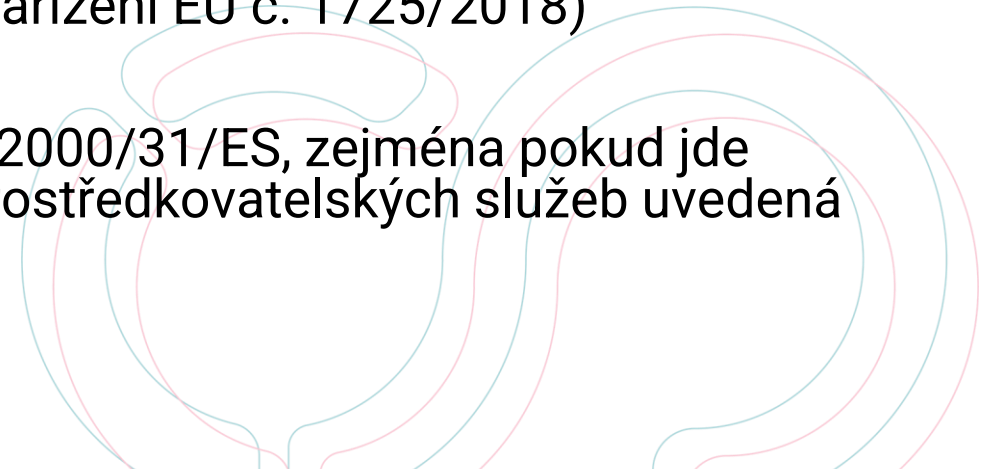
„Toto nařízení se vztahuje na zcela nebo částečně automatizované zpracování osobních údajů a na neautomatizované zpracování těch osobních údajů, které jsou obsaženy v evidenci nebo do ní mají být zařazeny.“

- Výjimky (čl. 2 odst. 2):

- Činnosti mimo aplikaci unijního práva
- Zpracování fyzickou osobou v průběhu výlučně osobních či domácích činností
  - Případ Ryneš, případ Lindqvist
- Zpracování prováděné orgány činnými v trestním řízení (aplikace policejní směrnice EU č. 680/2016)
- Zpracování prováděné unijními orgány (aplikace nařízení EU č. 1725/2018)

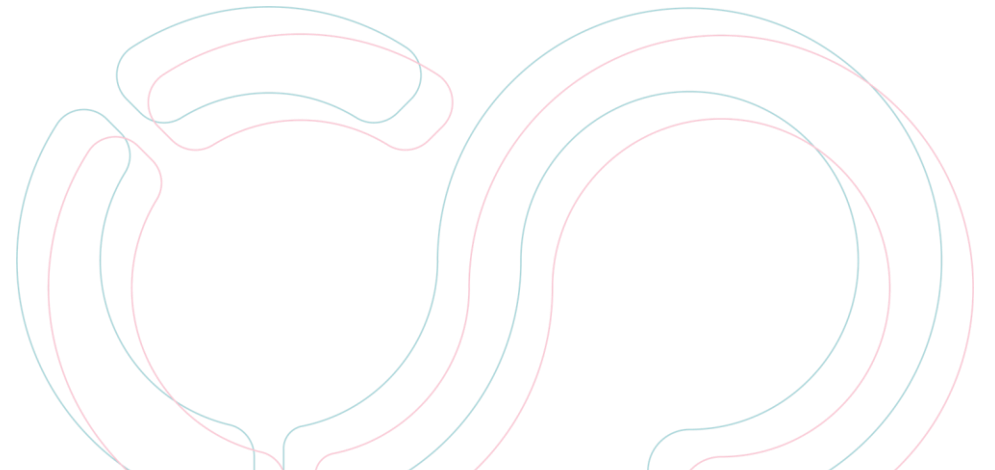
- Čl. 2 odst. 4:

Tímto nařízením není dotčeno uplatňování směrnice 2000/31/ES, zejména pokud jde o pravidla týkající se odpovědnosti poskytovatelů zprostředkovatelských služeb uvedená v člancích 12 až 15 uvedené směrnice.

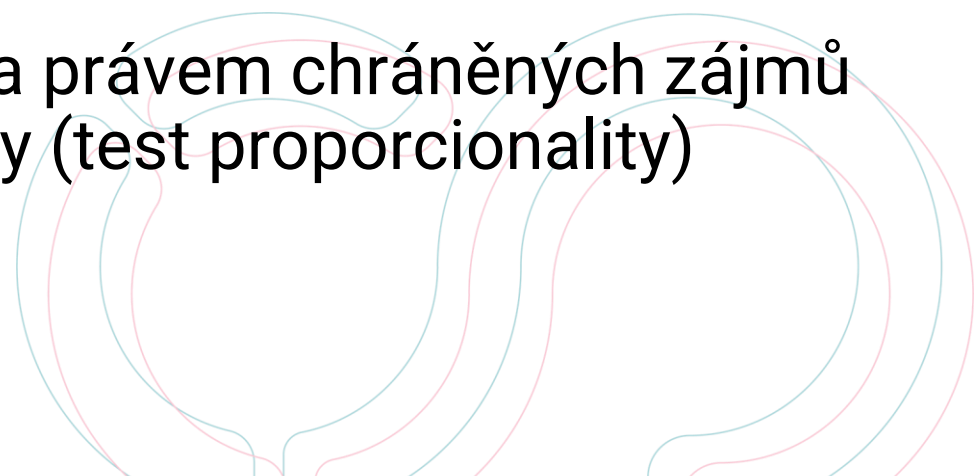

Základní zásady zpracování

- Osobní údaje musí být ve vztahu k subjektu údajů zpracovávány korektně a zákonným a transparentním způsobem
- Zásada limitace účelem
- Zásada minimalizace údajů (nezbytný rozsah)
- Zásada přesnosti
- Zásada omezení uložení (souvisí s minimalizací; právo být zapomenut)
- Zásada integrity a důvěrnosti
- Zásada odpovědnosti

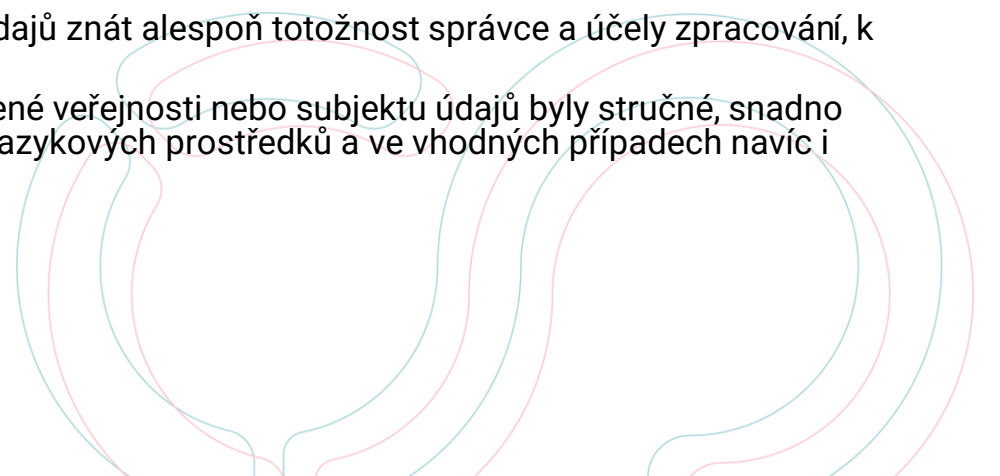

Zákonnost zpracování – právní tituly (Čl. 6 odst. 1)

- a) Souhlas se zpracováním
  - b) Zpracování nezbytné pro plnění smlouvy
  - c) Zpracování nezbytné pro dodržení právní povinnosti správce
  - d) Ochrana životně důležitých zájmů subjektu údajů (souhlas bez zbytečného odkladu)
  - e) Zpracování nezbytné pro plnění úkolu ve veřejném zájmu, nebo při výkonu veřejné moci, kterým je pověřen správce
  - f) Nezbytnost zpracování pro ochranu práv a právem chráněných zájmů správce, příjemce nebo jiné dotčené osoby (test proporcionality)
-

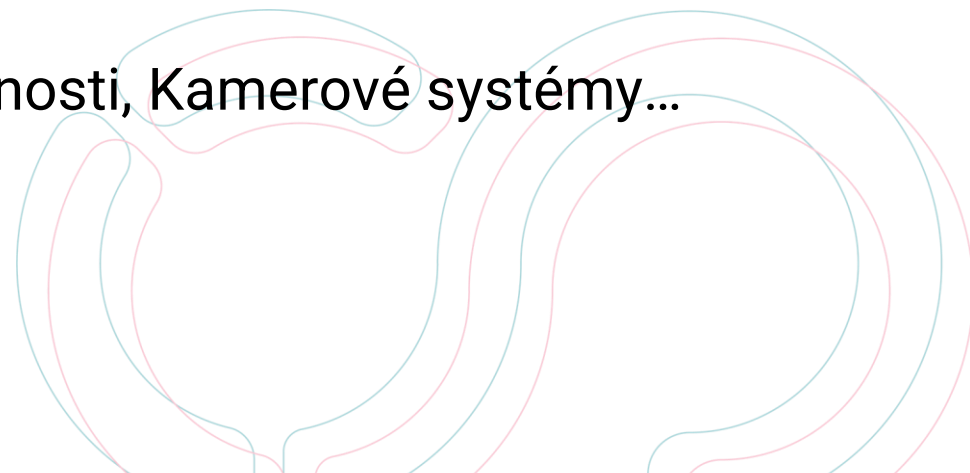
Souhlas

- Většinou není potřeba
- Požadavky:
  - Svobodný
    - Musí být přítomna reálná volba
    - Nesmí být riziko podvodu, nátlaku nebo podstatných negativní důsledků v případě neudělení
    - Čl. 7 odst. 4: *Při posuzování toho, zda je souhlas svobodný, musí být důsledně zohledněna skutečnost, zda je mimo jiné plnění smlouvy, včetně poskytnutí služby, podmíněno souhlasem se zpracováním osobních údajů, které není pro plnění dané smlouvy nutné.*
  - Určitý
    - Musí být jasně vymezený rozsah a následky uděleného souhlasu
    - Není možné pro nepřiměřeně otevřené zpracování
  - Vědomý a informovaný
    - Rec. 42: Aby se zajistilo, že souhlas bude informovaný, měl by subjekt údajů znát alespoň totožnost správce a účely zpracování, k nimž jsou jeho osobní údaje určeny.
    - Rec 58: Zásada transparentnosti vyžaduje, aby všechny informace určené veřejnosti nebo subjektu údajů byly stručné, snadno přístupné a srozumitelné, podávané za použití jasných a jednoduchých jazykových prostředků a ve vhodných případech navíc i vizualizace.
- Explicitní

Oprávněný zájem

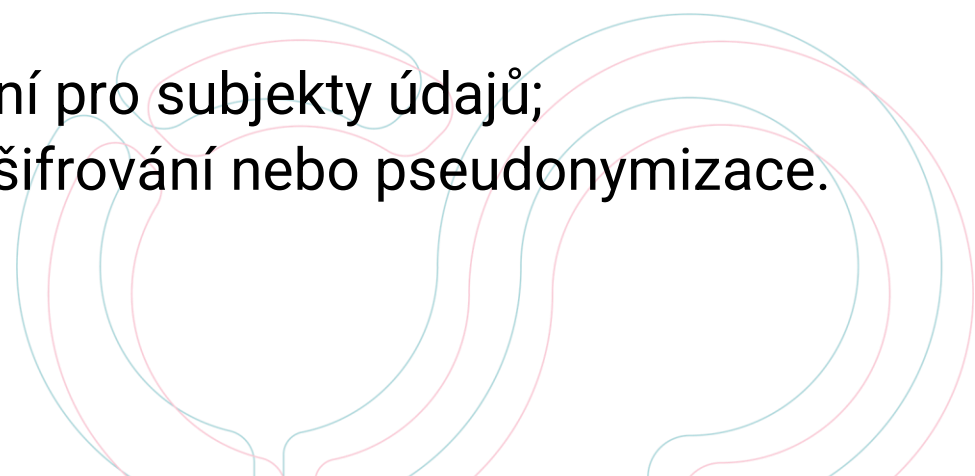
- Čl. 6 odst. 1 písm. f)
  - zpracování je nezbytné pro účely **oprávněných zájmů** příslušného správce či třetí strany, kromě případů, kdy před těmito zájmy mají přednost **zájmy** nebo **základní práva a svobody** subjektu údajů vyžadující ochranu osobních údajů, zejména pokud je subjektem údajů dítě
- Rec. 47, rec. 49
- Test proporcionality!
- Příklady:
  - Google Spain, IP adresy v kybernetické bezpečnosti, Kamerové systémy...
  - Aplikace s otevřenými daty

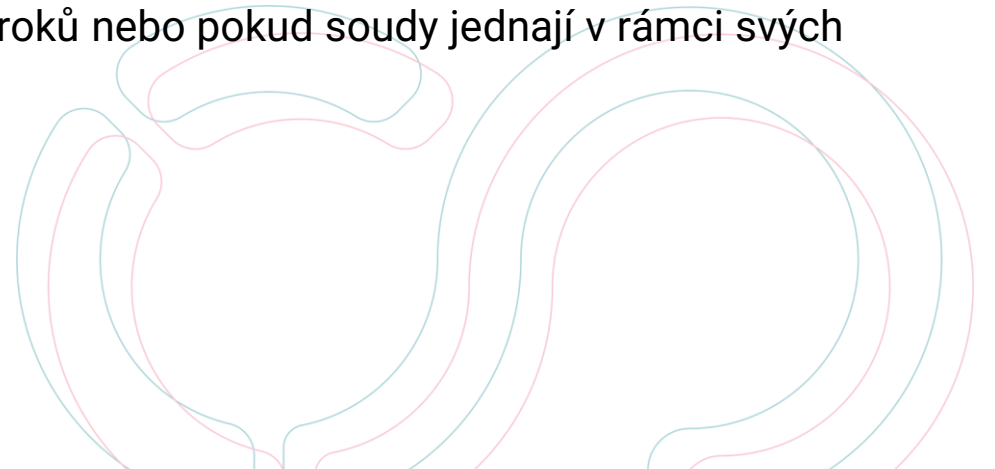
Další zpracování (čl. 6 odst. 4)

Pokud zpracování pro jiný účel, než pro který byly osobní údaje shromážděny, není založeno na souhlasu subjektu údajů nebo na právu Unie či členského státu, který v demokratické společnosti představuje nutné a přiměřené opatření k zajištění cílů uvedených v čl. 23 odst. 1, zohlední správce v zájmu zjištění toho, zda je zpracování pro jiný účel slučitelné s účely, pro něž byly osobní údaje původně shromážděny, mimo jiné:

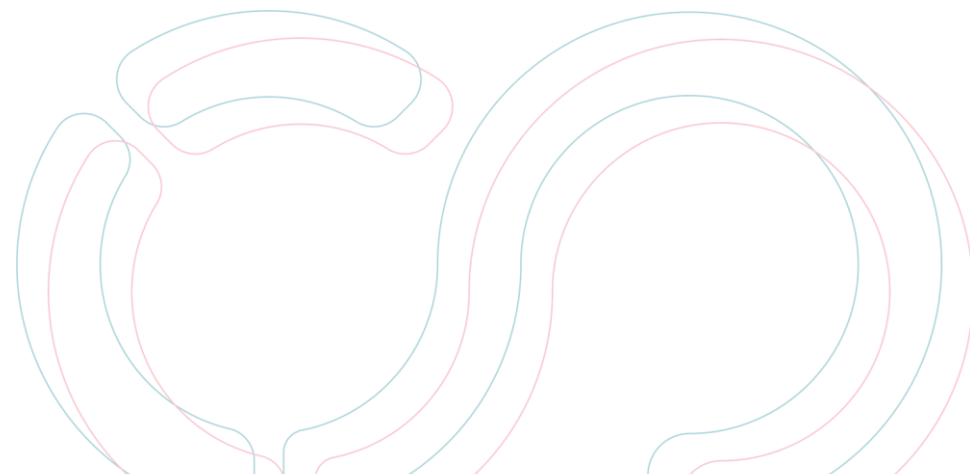
- a) jakoukoli vazbu mezi účely, kvůli nimž byly osobní údaje shromážděny, a účely zamýšleného dalšího zpracování;
  - b) okolnosti, za nichž byly osobní údaje shromážděny, zejména pokud jde o vztah mezi subjekty údajů a správcem;
  - c) povahu osobních údajů, zejména zda jsou zpracovávány zvláštní kategorie osobních údajů podle článku 9 nebo osobní údaje týkající se rozsudků v trestních věcech a trestných činů podle článku 10;
  - d) možné důsledky zamýšleného dalšího zpracování pro subjekty údajů;
  - e) existenci vhodných záruk, mezi něž může patřit šifrování nebo pseudonymizace.
-

Zpracování zvláštních kategorií osobních údajů (tzv. „citlivé údaje“)

- Čl. 9 Obecného nařízení
- Souhlas
- plnění povinností a výkon zvláštních práv správce nebo subjektu údajů v oblasti pracovního práva a práva v oblasti sociálního zabezpečení a sociální ochrany
- ochrana životně důležitých zájmů subjektu údajů nebo jiné fyzické osoby
- zpracování provádí v rámci svých oprávněných činností a s vhodnými zárukami nadace, sdružení nebo jiný neziskový subjekt, který sleduje politické, filozofické, náboženské nebo odborové cíle (jen na členy organizace)
- údaje zjevně zveřejněné subjektem údajů
- zpracování je nezbytné pro určení, výkon nebo obhajobu právních nároků nebo pokud soudy jednají v rámci svých soudních pravomocí
- významný veřejný zájem
- ...

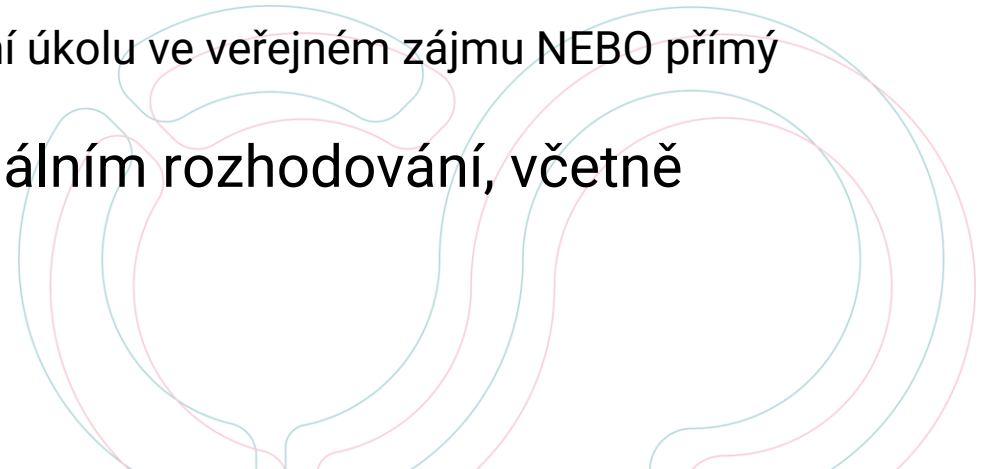

Práva a povinnosti vyplývající z GDPR

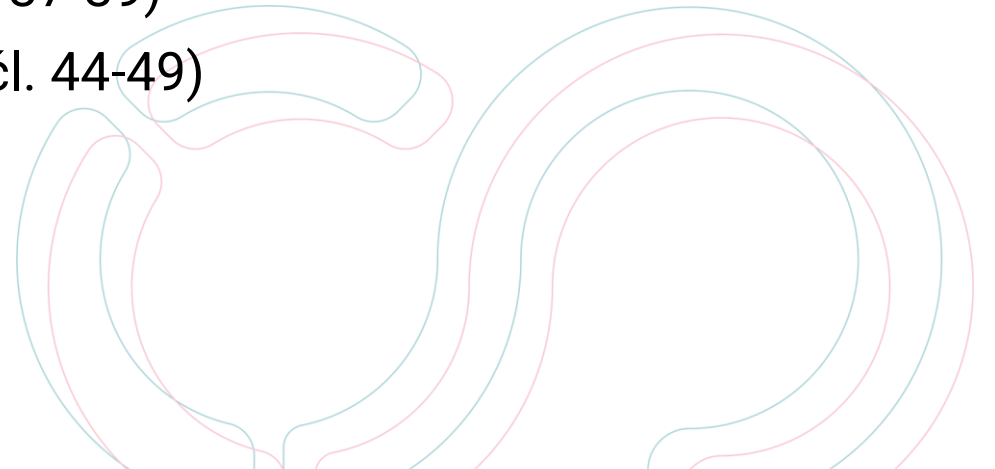
Práva subjektu údajů (Čl. 13-23)

- Právo být informován o zpracování osobních údajů
  - Čl. 13 (když pochází údaje přímo od subjektu)
  - Čl. 14 (když jsou údaje sesbírané jinde)
- Právo na přístup k údajům (čl. 15)
- Právo na opravu (čl. 16)
- Právo na výmaz („právo být zapomenut“) (čl. 17)
- Právo na omezení zpracování (čl. 18)
- Právo na přenositelnost údajů (čl. 20)
- Právo vznést námitku (čl. 21)
  - Když zpracování z důvodu: oprávněného zájmu NEBO plnění úkolu ve veřejném zájmu NEBO přímý marketing
- Právo na ochranu před automatizovaným individuálním rozhodováním, včetně profilování (čl. 22)

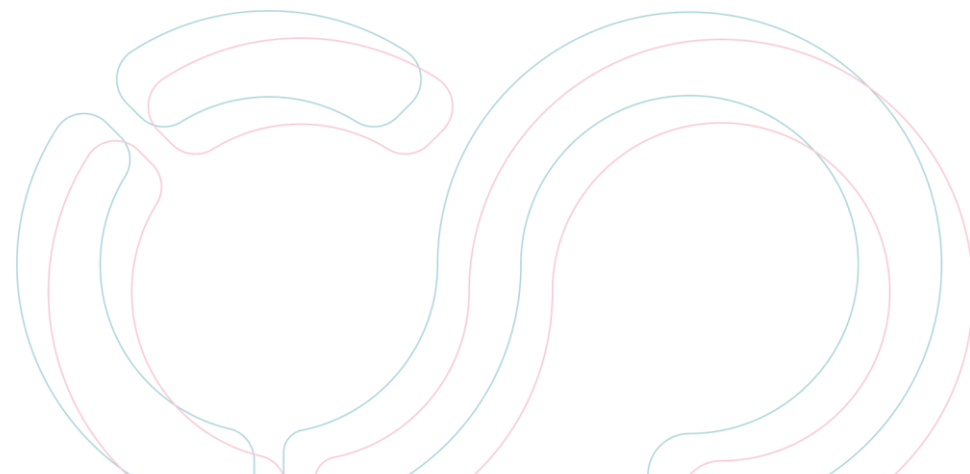

Povinnosti správce

- Odpovědnost správce (čl. 24)
- Záměrná a standardní ochrana osobních údajů (čl. 25)
- Záznamy o činnostech zpracování (čl. 30)
- Spolupráce s dozorovým úřadem (čl. 31)
- Zabezpečení zpracování (čl. 32)
- Ohlašování případů porušení zabezpečení osobních údajů dozorovému úřadu (čl. 33)
- Posouzení vlivu na ochranu osobních údajů (čl. 35)
- Jmenování pověřence pro ochranu osobních údajů (čl. 37-39)
- Zajistit legálnost v případě předávání do třetích zemí (čl. 44-49)

Osobní údaje ve vědě

Výjimky z nařízení

- Obecné zásady (čl. 5)
  - Výjimka z účelového omezení
  - Výjimka z omezení uložení
- Výjimka ze zákazu zpracování zvláštních kategorií (čl. 9 odst. 2 písm. j))
  - *„zpracování je nezbytné pro účely archivace ve veřejném zájmu, pro účely vědeckého či historického výzkumu nebo pro statistické účely v souladu s čl. 89 odst. 1 na základě práva Unie nebo členského státu, které je přiměřené sledovanému cíli, dodržuje podstatu práva na ochranu údajů a poskytuje vhodné a konkrétní záruky pro ochranu základních práv a zájmů subjektu údajů“*
- Výjimky z práv subjektů údajů
  - Výjimka z informační povinnosti (čl. 14 odst. 5)
  - Výjimka z práva na výmaz (být zapomenut) (čl. 17 odst. 3 písm. d))
  - Výjimka z práva vznést námitku (čl. 21 odst. 6)

Podmínka – aplikace čl. 89

- Odst. 1: *„Zpracování pro účely archivace ve veřejném zájmu, pro účely vědeckého či historického výzkumu nebo pro statistické účely podléhá v souladu s tímto nařízením vhodným zárukám práv a svobod subjektu údajů. Tyto záruky zajistí, aby byla zavedena technická a organizační opatření, zejména s cílem zajistit dodržování zásady minimalizace údajů. Tato opatření mohou zahrnovat pseudonymizaci za podmínky, že lze tímto způsobem splnit sledované účely. Pokud mohou být sledované účely splněny dalším zpracováním, které neumožňuje nebo které přestane umožňovat identifikaci subjektů údajů, musí být tyto účely splněny tímto způsobem.“*
- Odst. 2: právo unie nebo členského státu může zavést další výjimky z práv subjektů údajů (z čl. 15, 16, 18 a 21)

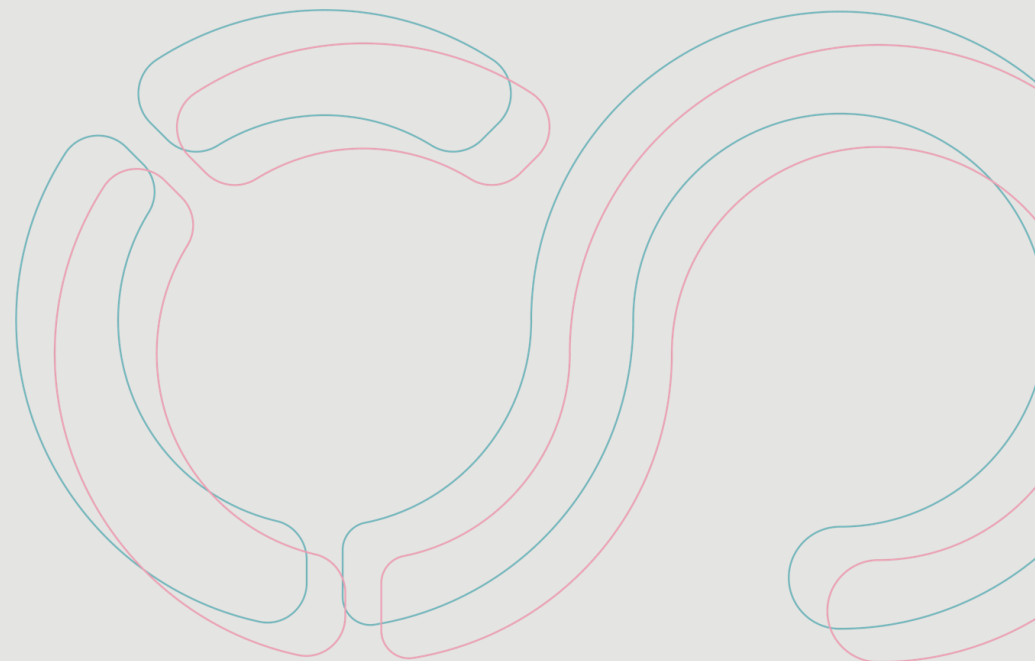
Zákon č. 110/2019 Sb.

- § 16 – využití těchto výjimek
- Odst. 3: *„Nestanoví-li jiný právní předpis jinak, čl. 15, 16, 18 a 21 a v jim odpovídajícím rozsahu též článek 5 nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2016/679 se použijí přiměřeně nebo se splnění povinností správce nebo zpracovatele nebo uplatnění práva subjektu údajů stanovených těmito články odloží, je-li to nezbytné a svým rozsahem přiměřené k naplnění účelu zpracování uvedeného v odstavci 1. Článek 15 a v jemu odpovídajícím rozsahu též článek 5 nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2016/679 se nepoužije, pokud je zpracování nezbytné pro účely vědeckého výzkumu a poskytnutí informací by vyžadovalo nepřiměřené úsilí.“*
- Odst. 1 a 2 zakotvují nezbytné záruky

Děkuji za pozornost! Otázky?

jakub.misek@law.muni.cz

Spolufinancováno
Evropskou unií